

FORESIGHT REGIONALNY – ZARYS METODOLOGII BADAŃ DLA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Marek PRONIEWSKI¹

Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie metodologii badań *Foresightu regionalnego* dla województwa podlaskiego, prowadzonych w ramach projektu *Podlaska Strategia Innowacji – budowa systemu wdrażania*. Autor jest koordynatorem zadania *Foresight regionalny*, realizowanego instytucjonalnie przez Uniwersytet w Białymstoku.

1. Opis metody foresight i narzędzia badawczego

1.1. Metoda foresight

Metoda foresight jest jedną z metod analizy przyszłego stanu zdarzeń, jedną z najnowszych metod badania przyszłości. Na świecie została upowszechniona w latach 90-tych, w Polsce po roku 2000.

Foresight to proces przewidywania i oceniania przyszłych zdarzeń i ich konsekwencji, w celu wdrożenia działań mających na celu wykorzystanie potencjalnych szans i eliminacji zagrożeń, czyli podjęcia działań mających na celu odpowiednie ukształtowanie przyszłości – wdrożenie odpowiedniej strategii: „Foresight regionalny jest rozumiany jako ciągły, odnawialny proces kreowany przez (oraz dla) partnerów regionalnych, którzy dzieląc się swoją szeroką wiedzą, będą działać lub działają w sieciach, antycypując zmiany, przed jakimi może stanąć region w średniej lub długiej perspektywie. Szeroka partycypacja interesariuszy regionalnych mających wpływ na rozwój regionu oraz budowana baza instytucjonalna zapewniają jednocześnie implementację wyników tego procesu i prowadzą do wzrostu poczucia odpowiedzialności wszystkich interesariuszy regionu za jego przyszłość” [Borodako 2009, s. 13.]

W metodzie foresight nie chodzi o precyzyjność prognozy, ale o uświadomienie sobie możliwych perspektyw i przygotowanie do ewentualnych zmian. Jest ona wykorzystywana najczęściej do diagnozowania problemów społecz-

---

¹ Dr hab. Marek Proniewski, prof. UwB, Wydział Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu w Białymstoku.

nych i gospodarczych oraz jako narzędzie prognozowania i podejmowania decyzji na szczeblu: rządowym, instytucjonalnym i biznesowym.

Foresight jest definiowany jako wykorzystanie uporządkowanej, kolegalnej wiedzy na temat przyszłości oraz budowanie wizji średnio- i długoterminowych, w celu wpłynięcia na kształt podejmowanych w danym czasie decyzji i zachęcenia do podejmowania wspólnych działań. Metody foresightu dostarczają narzędzi umożliwiających wzmocnienie wzajemnych relacji pomiędzy instytucjami.

Według definicji podanej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, foresight jest procesem kreowania kultury myślenia społeczeństwa o przyszłości, w którym zarówno naukowcy, inżynierowie, jak przedstawiciele przemysłu czy pracownicy administracji publicznej biorą udział w wyznaczaniu strategicznych kierunków rozwoju badań i rozwoju technologii, w celu przysporzenia jak największych korzyści ekonomicznych i społecznych w gospodarce. Uczestniczący w projektowaniu foresight ustalają priorytetowe kierunki badań, wspólnie tworząc wizję przyszłych osiągnięć. Poza celami doraźnymi (zbudowanie scenariuszy), foresight ma jeszcze istotne znaczenie dla zaspokajania zapotrzebowania na *know-how*: naukowe, biznesowe, kulturowe itp.

Foresight jest zbiorem narzędzi ułatwiających konstrukcję scenariuszy rozwoju sytuacji w stosunkowo dalekiej perspektywie (zwykle 10-20 lat) lub też w takich przypadkach, gdy może nastąpić trudny do przewidzenia rozwój sytuacji (np. na polu walki, gdy przeciwnik stara się zastosować zaskakujące manewry). Dlatego też, oprócz metod analitycznych, w procesie foresight są stosowane metody heurystyczne (np. burza mózgów) [*Foresight regionalny i technologiczny* 2010].

W niniejszym projekcie typu foresight, podstawową metodą uzyskania istotnych danych jest tzw. Metoda Delphi [*Zastosowanie metody Delphi* 2009]. Metoda ta polega na przeprowadzeniu kilkukrotnego badania wybranej grupy ekspertów, którzy nie mogą się ze sobą w tej sprawie komunikować i naradzać. Ekspertcy powinni posiadać dużą wiedzę merytoryczną i doświadczenie w tematyce będącej przedmiotem ankiet, ale jednocześnie także szeroki ogłąd i doświadczenia w zakresie „oddziaływania” badanej dziedziny na, szeroko rozumiane, otoczenie. Każdy z ekspertów uzasadnia przedstawione wyniki. Po zebraniu wyników i przeprowadzeniu ich analizy, prowadzący projekt przygotowuje kolejną wersję pytań, zawężającą i uściślającą obszar działania i zadaje je ponownie tym samym ekspertom. Cykl ten jest powtarzany kilkakrotnie, aż do: wypracowania pewnej zgody pomiędzy ekspertami, dostatecznego zawężenia priorytetów lub utworzenia spójnego obrazu rozwoju danej dziedziny.

W ramach projektu *Foresight regionalny* dla województwa podlaskiego zastosowano trzy rodzaje narzędzi badawczych:

- Analiza danych zastanych,
- Zogniskowany wywiad grupowy (FGI),
- Ankieta kwestionariuszowa typu CAWI.

1.2. Analiza danych zastanych (desk research)

Analiza danych zastanych (dokumentów) jest niezbędną i podstawową metodą stosowaną w badaniach społecznych dotyczących obszaru funduszy strukturalnych, a w ramach tego, programów operacyjnych. Konieczne jest bowiem dogłębne zapoznanie się z: procedurami, wytycznymi, dokumentami programowymi w celu pogłębienia wiedzy zespołu badawczego na badany temat.

Analiza dokumentów jest metodą badań społecznych, która zakłada szczegółową analizę istniejących i dostępnych danych. Metoda ta nie jest zatem związana z pozyskiwaniem nowych informacji, a jedynie scaleniem, przetworzeniem i analizą dostępnych danych pod kątem badania.

Analiza dokumentów stanowi podstawę umożliwiającą selekcję informacji niezbędnych do sformułowania założeń, bądź uściślenia rozwiązań szczegółowych. Celem tej metody badawczej jest zweryfikowanie i uściślenie wiedzy zespołu badawczego na badany temat.

Zastosowanie metody „desk research” umożliwia zapoznanie się z dokumentami strategicznymi w obszarze, stanem wiedzy naukowej na ten temat oraz innymi dokumentami, których analiza jest istotna z punktu widzenia prowadzonego badania, w celu pogłębienia wiedzy zespołu na badany temat oraz odpowiedzi na postawione pytania.

Celem zastosowania tej techniki badań społecznych jest zweryfikowanie i uściślenie wiedzy zespołu na temat problemu badawczego opartego na w/w dokumentach. Zapoznanie się z dokumentacją stanowi podstawę dalszych działań badawczych.

1.3. Zogniskowany wywiad grupowy

Uzasadnienie metody

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI – z ang. *Focus Group Interviews*) jest jedną z najpopularniejszych metod badań jakościowych, polegającą na wspólnej dyskusji grupy respondentów / uczestników wywiadu, na zadany z góry temat / grupę tematów. W trakcie wywiadu grupowego są podejmowane pytania badawcze o charakterze eksploracyjnym, próby wyjaśniania / zrozumienia zjawisk, motywacji, postaw, zachowań bez intencji wyrażania badanej rzeczywistości w sposób liczbowy i czysto opisowy. Badanie jest prowadzone przez doświadczonego moderatora, który ukierunkowuje przebieg dyskusji na zagadnienia, jakie mają zostać omówione podczas spotkania. Narzędziem ułatwiającym osiągnięcie założonych celów badawczych przez moderatora jest scenariusz wywiadu. Wywiad odbywa się w gronie 6–10 osób (respondentów), celowo dobranych.

Dyskusja w grupie trwa około 1,5–3 godziny i powinna odpowiedzieć na pytania, które są celem badania oraz dać wszystkim uczestnikom szansę swobodnego wypowiedzenia się.

W trakcie dyskusji między uczestnikami zachodzą określone interakcje wynikające z dynamiki grupy, wzmacniane poczuciem bezpieczeństwa, jakie zapewnia obecność innych osób, spontanicznością i otwartością ich wypowiedzi, możliwością natychmiastowego reagowania na wygłaszane sądy i opinie.

Przebieg dyskusji jest nagrywany (po uzyskanej zgodzie respondentów). Po zakończeniu dyskusji spisuje się jej przebieg, szczegółowo analizuje się wypowiedzi respondentów, a przygotowany raport końcowy jest wzbogacony cytatami z wypowiedzi uczestników badania.

Metoda ta została zastosowana w celu skonfrontowania i wymiany opinii respondentów. Dzięki temu, będzie możliwe uzyskanie tzw. efektu synergii grupowej, czyli wzajemnego wzmocnienia efektów pracy indywidualnej poprzez współpracę zespołową. W ten sposób będzie możliwa aktywna wymiana zdań i doświadczeń zaproszonych do wywiadów respondentów.

Pytania badawcze

Wykształcenie, kwalifikacje, nauka (B+R)

- Czy i w jakich dziedzinach województwo podlaskie cierpi na deficyt wiedzy?
- Jakie dziedziny wiedzy będą decydowały o rozwoju społeczno-gospodarczym regionu w perspektywie najbliższych 10 i więcej lat?
- Jakie dziedziny wiedzy mają szanse na wykorzystanie w praktyce i komercjalizację w perspektywie 2020+? Jakie są na to szanse, a jakie bariery?
- Jakie rodzaje technostarterów, startupów, parków technologicznych i innych innowacyjnych rozwiązań powinny być uruchomione w województwie podlaskim w perspektywie 2020+?
- W jakich dziedzinach województwo podlaskie ma szansę stać się regionem nowych technologii?
- Jakie kierunki kształcenia i badań, odpowiadające na wyzwania regionalnych rynków pracy, należałoby uruchamiać (a nawet zamawiać) w celu wzrostu innowacyjności i konkurencyjności regionu?
- Jakie działania należy uruchomić w celu wzrostu znaczenia nauki i szkolnictwa wyższego województwa podlaskiego w perspektywie współpracy transgranicznej i europejskiej przestrzeni badawczej?

Aktywność gospodarcza i społeczna, przedsiębiorczość

- Jakie są szanse i możliwości rozwoju przedsiębiorczości w województwie podlaskim w perspektywie 2020+?
- Jakie bariery należy usunąć i jakie działania podjąć, aby pobudzić rozwój przedsiębiorczości w najbliższej dekadzie?
- W jakich dziedzinach, niszach rynkowych i specjalizacjach przedsiębiorcy z województwa podlaskiego mogą być konkurencyjni na rynku krajowym i rynkach zagranicznych w najbliższej dekadzie?

- Jakie działania władz regionalnych i lokalnych mogą wpłynąć na rozwój przedsiębiorczości w województwie podlaskim w perspektywie 2020+?
- W jakim zakresie województwo podlaskie w perspektywie 2020+ może być atrakcyjne dla realizacji celów życiowych absolwentów jako rynek pracy i miejsce prowadzenia działalności gospodarczej?
- Jakie trendy społeczne i demograficzne będą istotne dla województwa podlaskiego w perspektywie 2020+?

Rynek pracy i mobilność społeczna

- Jakie są szanse i zagrożenia rozwoju rynku pracy w regionie w perspektywie 2020+ w świetle tendencji globalnych?
- Czy kwalifikacje mieszkańców województwa podlaskiego odpowiadają potrzebom regionalnego rynku pracy?
- Jakie branże będą tworzyć potencjalnie najwięcej miejsc pracy w województwie podlaskim w najbliższej dekadzie?
- W jaki sposób zatrzymać absolwentów szkół i wyższych uczelni w województwie podlaskim?
- Czy i jakimi metodami należy przywrócić i wzmocnić rolę szkolnictwa zawodowego w województwie podlaskim w perspektywie 2020+?
- W jaki sposób zwiększyć atrakcyjność województwa podlaskiego jako rynku pracy i miejsca osiedlania się ludzi z innych regionów Polski i migrantów z naszego województwa?
- Czy migracje ze wschodu stanowią szansę, czy zagrożenie dla rozwoju podlaskiego rynku pracy w perspektywie 2020+?
- Czy i w jakich branżach istnieje szansa na napływ dużych inwestycji zagranicznych (np. typu IKEA) w celu tworzenia nowych miejsc pracy w województwie podlaskim?

Samorządność, warunki życia, zdrowie

- Jakie są uwarunkowania wzrostu dobrobytu mieszkańców województwa podlaskiego w perspektywie 2020+?
- Jakie są zadania władz regionalnych i lokalnych w aspekcie polepszenia warunków życia w województwie podlaskim w okresie 2020+?
- W jaki sposób i w jakich dziedzinach należy pobudzać aktywność społeczną (obywatelską) w województwie podlaskim w najbliższej dekadzie?
- Jakie działania należy podjąć w celu przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców regionu i zdynamizowania rozwoju społeczeństwa informacyjnego na poziomie regionalnym i lokalnym w perspektywie 2020+?
- Jakie działania należy podjąć w celu poprawy warunków życia mieszkańców województwa podlaskiego w zakresie zdrowia, zabezpieczenia społecznego?

- W jakim stopniu polityka proekologiczna może kształtować rozwój województwa podlaskiego w perspektywie 2020+?
- Na ile wielokulturowość i transgraniczność województwa podlaskiego może stanowić czynnik rozwojowy regionu w perspektywie 2020+?
- W jaki sposób należy wspierać rozwój organizacji społecznych (w tym pozarządowych), pobudzać inicjatywy lokalne i wykorzystywać potencjał liderów w województwie podlaskim?

1.4. Ankieta kwestionariuszowa typu CAWI

CAWI jest techniką badań ilościowych, w której pytania kwestionariuszowe są pobierane ze strony internetowej organizatora badania i przekazywane za pośrednictwem sieci do dowolnego punktu, w którym znajduje się respondent wraz z komputerem podłączonym do Internetu. Ankiety CAWI mogą być również wypełniane *on-line* na stronach internetowych, a odpowiedzi udzielone przez respondenta zostają zapisane na serwerze i gromadzone w postaci bazy danych.

Respondenci – po zalogowaniu się na stronie internetowej, na której zostanie zamieszczona ankieta – samodzielnie wypełnią ankietę przez zaznaczenie odpowiednich wariantów odpowiedzi lub wpisanie własnych odpowiedzi. Wyniki badania zostaną zarejestrowane na serwerze wykonawcy badania. Oprogramowanie komputerowe, obsługujące ankietę internetową, zadba o zachowanie właściwej kolejności pytań przesyłanych respondentowi oraz zweryfikuje poprawność logiczną wprowadzanych odpowiedzi.

Wybór techniki CAWI, jako sposobu przeprowadzenia badania ankietowego, jest podyktowany przede wszystkim niższym kosztem przeprowadzenia badania w porównaniu z innymi technikami ankietowymi. Ankieta CAWI daje również respondentowi możliwość udzielenia odpowiedzi na pytania w dogodnym dla niego czasie i miejscu. Technika CAWI pozwoli w krótkim czasie zrealizować wywiady w ramach założonej próby badawczej. Co prawda, poziom responsywności w ramach badania CAWI jest często niższy niż w ramach innych technik ankietowych, jednak zakładamy prowadzenie różnych działań prowadzących do zapewnienia minimalnego poziomu zwrotu. Jednym z tych działań będzie zaproszenie do udziału w badaniu grupy dużo wielokrotnie większej niż zakładana grupa docelowa. Kolejnym działaniem będzie wyznaczenie niezbyt odległego terminu na wypełnienie ankiet, co w wyższym stopniu mobilizuje respondentów do wypełnienia ankiety. Zakładamy również wysyłanie przypomnień do wylosowanych osób. Dopuszczamy także możliwość telefonicznego przypominania i prośbie o udział w badaniu.

W ramach niniejszego badania zastosowano standaryzowane kwestionariusze ankiet.

2. Deficyty występujące na terenie województwa podlaskiego w perspektywie 2020+

Tabela 1. Lista deficytów występujących na terenie województwa podlaskiego w perspektywie 2020+

Lp.	Nazwa deficytu	Opis
1.	Deficyt wiedzy	Budowa GOW na Podlasiu, edukacja permanentna oraz szkolenia i treningi, przekaz wiedzy z uczelni do środowisk społecznych, przeciwdziałanie wykluczeniu elektronicznemu i rozwój Internetu, delegowanie wiedzy w dół, e-learning, kształcenie wielowymiarowe i praktyczne, rola parków technologicznych, transmisja wiedzy w dół.
2.	Deficyt innowacji	Wdrażanie nowych technologii, patentów, racjonalizacji, komercjalizacja wiedzy, wdrażanie RSI na Podlasiu, inkubatory innowacji, nowe laboratoria, współdziałanie z firmami na rzecz diagnozy potrzeb innowacyjnych.
3.	Deficyt kapitału ludzkiego	Rozwijanie szkolnictwa adekwatnego do rynku pracy 2020Plus, ściąganie specjalistów i ludzi potrzebnych w brakujących zawodach ze wschodu, kształcenie w porozumieniu z przedsiębiorcami, wykorzystanie wiedzy zdobytej podczas pracy za granicą.
4.	Deficyt zasobów ludzkich	Zatrzymanie absolwentów szkół i wyższych uczelni na Podlasiu, przeciwdziałanie emigracji i zachęcanie do powrotu migrantów, przyciąganie migrantów ze wschodu, zachęty do powrotu z wiodących ośrodków polskich na Podlasie, nowe inwestycje zagraniczne, kształcenie na rzecz podlaskiego rynku pracy, aktywne formy zwalczania bezrobocia.
5.	Deficyt kapitału	Przyciąganie wielkich inwestycji, przyciąganie kapitału migrantów z Podlasia, działalność firm i władz lokalnych na rzecz przyciągania inwestycji, promocja regionu ukierunkowana na inwestorów, współdziałanie z bankami zainteresowanymi pożyczkami dla przedsiębiorców.
6.	Deficyt inicjatyw	Uruchamianie inicjatyw lokalnych, liderów i tworzenie organizacji w odpowiedzi na wyzwania lokalne, partnerstwo władzy na rzecz wyzwań/inicjatyw lokalnych.
7.	Deficyt przedsiębiorczości	Stworzenie warunków dla przedsiębiorczości, zwłaszcza młodzieży i kobiet w okresie 2020Plus, pomoc dla nowo powstających firm, konkursy dla przedsiębiorczych, szkolenia i inne działania na rzecz samo zatrudnienia, kształcenie dla przedsiębiorczości, wspomaganie działań biur karier na uczelniach oraz urzędów pracy.
8.	Deficyt infrastruktury	Inwestowanie w infrastrukturę, zwłaszcza w lotniska, drogi, kolej, centra logistyczne, parki technologiczne, zbrojenie terenów pod inwestycje.
9.	Deficyt relacji transgranicznych	Budowanie relacji z Białorusią, Litwą i Okręgiem Kaliningradzkim oraz Ukrainą w aspekcie polityki partnerstwa i dobrosąsiedztwa, wizyty władz, wspólne wydarzenia gospodarcze i kulturalne, współpraca samorządów i instytucji społecznych, współpraca mniejszości, internacjonalizacja sektora MŚP, korzystanie z wyjątkowości granicy UE na Podlasiu.

Lp.	Nazwa deficytu	Opis
10.	Deficyt równości	Równoważenie szans słabszych regionów przez pomoc państwa i UE, przeciwdziałanie wykluczeniu, wyrównywanie szans w relacji miasto-wieś, Białystok – pozostałe miasta województwa.
11.	Deficyt zaufania	Konstruowanie sieci i związków opartych na wzajemnych świadczeniach, wdrażanie ekonomii społecznej, rozwój wolontariatu, zwiększanie roli obywateli w rozwiązywaniu problemów danego środowiska lokalnego, budowa relacji wzajemnych i kooperacji.
12.	Deficyt wizerunku	Promocja województwa, budowanie wizerunku województwa nowoczesnego, spójność wizerunku, zróżnicowanie wizerunku w stosunku do tzw. targetów, np. do turystów – ekologiczne, sielskie, wiejskie, atrakcyjne przyrodniczo, do inwestorów – dynamiczne, transgraniczne, przygotowane na inwestycje, ze wsparciem władz lokalnych, do młodzieży – ukazujące szanse życiowe, dobre miejsce do studiowania, rozwijające się.

Źródło: Opracowanie zespołu badawczego.

2.1. Lista megatrendów województwa podlaskiego w perspektywie 2020+

- Wzrost roli Białegostoku jako metropolii funkcjonalnej regionu Polski Płn.-Wsch.
- Likwidacja barier granicznych – Białystok i województwo podlaskie jako brama na wschód i miejsce wymiany między wschodem i zachodem.
- Wzrost roli Białegostoku jako dobrego miejsca do studiowania.
- Stworzenie przez Suwałki i Łomżę silnych subregionalnych ośrodków akademickich.
- Wzrost PKB z obecnych 30% średniego PKB unijnego do 60% w woj. podlaskim w okresie 2020Plus.
- Wdrożenie bezkonfliktowej polityki proekologicznej w województwie na zasadach zrównoważonego rozwoju.
- Podniesienie wskaźnika skolaryzacji w woj. podlaskim na poziomie wyższym z obecnych 56% do 80% w okresie 2010-20 Plus.
- Przywrócenie roli i znaczenia szkolnictwa zawodowego.
- Rozwój przedsiębiorczości dzięki wzrostowi siły i roli MŚP w gospodarce regionu.
- Wzrost efektywności polityki prozdrowotnej w woj. podlaskim.
- Wzrost atrakcyjności woj. podlaskiego jako miejsca osiedlania się ludzi z innych regionów Polski i Europy.
- Wzrost koncentracji kapitału i ziemi w rolnictwie woj. podlaskiego w perspektywie 2020Plus.
- Rozwiązanie problemów infrastruktury owocuje przejściem na nowy etap, czyli do rozwiązywania problemów społecznych i ludzkich.
- Znaczny wzrost dobrobytu mierzonego indeksem HDI w Polsce i na Podlasiu.
- Powrót migrantów do województwa podlaskiego.

- Znaczące inwestycje koncernów międzynarodowych w woj. podlaskim.
- Modernizacja przemysłu i wzrost inwestycji przemysłowych.
- Rozwój Internetu i jego praktyczne wykorzystanie oraz przeciwdziałanie wykluczeniu elektronicznemu grup ludności.
- Rozwój przedsiębiorstw społecznych jako remedium na problemy grup upośledzonych.
- Rozwój odnawialnych źródeł energii w woj. podlaskim.
- Wdrażanie zrównoważonego rozwoju w woj. podlaskim.
- Rozwój parków naukowo-technologicznych w woj. podlaskim.
- Rozwój klastrów w woj. podlaskim.
- Powstanie technostarterów (*spin-off*, *spin-out*, *start-up*) i wzrost roli komercjalizacji wiedzy naukowej w gospodarce.
- Lepsza jakość administracji samorządowej i rządowej oraz sprawność władz regionalnych i lokalnych.
- Otwarcie na wschód woj. podlaskiego.
- Zmiany polityczne na Białorusi korzystne dla mieszkańców wschodnich regionów Polski.
- Wzrost eksportu z woj. podlaskiego na wschód i do krajów UE.
- Rozwój rolnictwa.
- Rozwój turystyki.
- Zwiększenie roli sektora usług i zatrudnienia w tym sektorze w woj. podlaskim w okresie 2020Plus.
- Wzrost atrakcyjności roli wielokulturowości woj. podlaskiego w kraju i w relacjach z sąsiadami.
- Wdrożenie systemu innowacji i GOW w woj. Podlaskim.

2.2. Negatywne megatrendy w woj. podlaskim – zagrożenia w perspektywie 2020+

- Niekorzystne skutki procesu globalizacji dla inwestycji w woj. podlaskim i podlaskiego rynku pracy (omijanie przez inwestycje województwa podlaskiego).
- Wzrost dystansu rozwojowego na niekorzyść woj. wschodniej Polski, w tym woj. podlaskiego.
- Osłabienie demograficzne i dramatyczny spadek dzietności w okresie 2020Plus.
- Wyludnienie wsi podlaskiej w okresie 2020Plus.
- Zanikanie małych miast w woj. podlaskim.
- Stagnacja gospodarcza woj. podlaskiego i wschodniej Polski.
- Podział Europy na trzy prędkości – centrum unijne, peryferia unijne, peryferia poza UE.
- Drenaż budżetu państwa przez potrzeby miast organizujących Euro 2012.
- Polityka wspierania centrów rozwojowych kraju, pomijająca słabiej rozwinięte regiony.

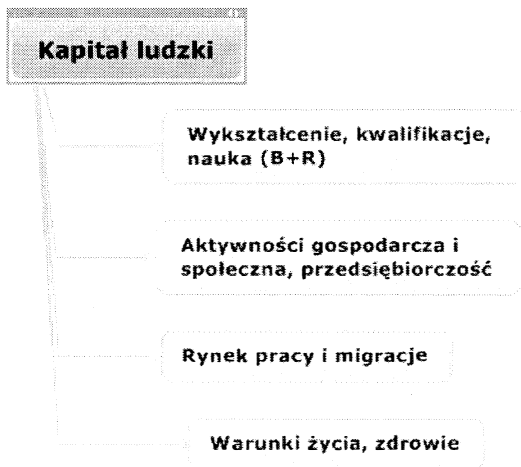
- Zwiększenie dystansu rozwojowego w stosunku do Europy z powodu słabości polityki innowacji.
- Brak chętnych do studiowania spowoduje kryzys uczelni wyższych w woj. podlaskim po 2014 r.
- Wzrost tendencji migracyjnych w związku z otwarciem rynku pracy w UE.

3. Operacjonalizacja badań foresightowych w woj. podlaskim

3.1. Obszary badawcze

Głównym obszarem badawczym, objętym niniejszym projektem, jest kapitał ludzki województwa podlaskiego. Stanowi on główny czynnik rozwoju województwa w perspektywie 2020. W toku prac analitycznych wyróżniono cztery główne składowe kapitału ludzkiego, istotne z punktu widzenia deficytów i trendów mogących wpłynąć na rozwój województwa podlaskiego w perspektywie 2020+. Zostały one przedstawione na poniższym rysunku.

Rysunek 1. Obszary badawcze projektu

Źródło: Opracowanie własne.

3.2. Proces badawczy

Proces realizacji badań foresightowych, który wynika z powszechnie przyjętych analiz tego typu, podano poniżej.

Tabela 2. Proces realizacji badań foresightowych

Foresight regionalny – etapy analizy
Etap 1. Opracowanie zasad i metod pracy foresightu regionalnego
1. Analiza literatury krajowej i zagranicznej w zakresie foresightu regionalnego
2. Metodologia i operacjonalizacja badań
2.1. Formułowanie propozycji metod badawczych pod kątem foresightu regionalnego
2.2. Etapy realizacji procesu foresightu regionalnego
2.3. Definicje operacyjne
3. Analiza danych zastanych
3.1. Analiza dokumentów strategicznych rozwoju woj. podlaskiego
3.2. Charakterystyka sytuacji społeczno-gospodarczej woj. podlaskiego z elementami prognozy
3.2.1. Diagnoza sytuacji społeczno- gospodarczej
3.2.2. Model rozwoju woj. podlaskiego
3.2.3. Prognoza rozwoju woj. podlaskiego
3.3. Metoda PEST
3.3.1. Opis
3.3.2. Diagnoza
3.3.3. Analiza
3.3.4. Prognoza
3.4. Analiza SWOT ze względu na siłę oddziaływania czynników na rozwój woj. podlaskiego 2020 +
4. Wyłonienie i określenie megatrendów rozwoju województwa podlaskiego 2020 +
Etap 2. Organizacja spotkań rekrutacyjnych do foresightu regionalnego
5. Wyłonienie grupy ekspertów w zakresie rozwoju województwa podlaskiego
6. Przeprowadzenie badań eksperckich
6.1. Przeprowadzenie badań ankietowych metodą CAWI
6.2. Badania fokusowe ekspertów etap I / DELPHI – I
6.3. Badania fokusowe ekspertów etap II / DELPHI – II
Etap 3. Wdrożenie systemu komunikacji z uczestnikami foresightu regionalnego
7. Tworzenie scenariuszy rozwoju na bazie wyników badań metodą Delficką do 2020+
8. Konsultacje społeczne
Etap 4. Publikacja wyników prac foresightu regionalnego
9. Rekomendacje dla polityki rozwoju województwa podlaskiego do 2020+
10. Raport końcowy
10.1. Recenzja Raportu Końcowego
10.2. Publikacja RK
10.3. Prezentacja RK na konferencji

Źródło: Opracowanie własne.

Badania mają na celu: stworzenie konsensusu regionalnego dotyczącego innowacyjnego regionu, określenie tendencji i trendów w rozwoju wiedzy i technologii w regionie, wypracowanie scenariuszy pożądanego rozwoju regionu i opracowanie strategii decyzyjnych podmiotów regionalnych.

Literatura

Borodako K., *Foresight w zarządzaniu strategicznym*, C.H.Beck, Warszawa 2009.

Foresight regionalny i technologiczny. Pierwsze doświadczenia polskich regionów, Klasik A., Markowski T. (red.), , KPZK PAN, „Studia, t. CXXVII, Warszawa 2010.

Zastosowanie metody Delphi w Narodowym Programie Foresight Polska 2020. Główne wyniki, doświadczenia i wnioski, A. Kowalewska, J. Głuszyński (red.), Pentor Research International, Warszawa 2009 (wersja elektroniczna)